

LA VENDA I REDEMPCIÓ DE LA JURISDICCIO D'ALBINYANA, ALBORNAR, BONASTRE, EL VENDRELL, SANT VICENÇ DE CALDERS, SANTA OLIVA I TASTAL (1380-1382)

JÚLIA MIQUEL I LÓPEZ

L'any 1380 l'infant Joan, fill de Pere el Cerimoniós, ven al monestir de Sant Cugat del Vallès la jurisdicció civil i criminal dels llocs que, posteriorment, el 1382 integrarien la Baronia del Vendrell, dels quals el cenobi vallesà ja era senyor territorial des dels inicis de la repoblació del Penedès. Aquesta venda no representa un fet excepcional, i serveix per reflexionar sobre les dificultats econòmiques de la Corona d'Aragó al llarg del segle XIV i els intents de recuperació que cristal·litzaren en la redempció que, dos anys després de la venda, efectuà Pere el Cerimoniós per recuperar els béns del patrimoni reial.

LA VENDA I REDEMPCIÓ DE LA JURISDICCIO D'ALBINYANA, ALBORNAR, BONASTRE, EL VENDRELL, SANT VICENÇ DE CALDERS, SANTA OLIVA I TASTAL (1380-1382)

INTRODUCCIÓ

Durant el segle X progressen els avenços a la Marca del Penedès. El comte Sunyer situà posicions a l'Anoia i al castell de Subirats l'any 917 i el monestir de Sant Cugat del Vallès adquirí drets sobre Calders mercès a un precepte de Lotari de l'any 938.

Després de l'expedició a Còrdova de l'any 1010, les cases vescomtals i vicarials de Barcelona tornaren a encetar la repoblació del Baix Penedès, topant amb els drets de Sant Cugat sobre Calders i Albinyana, que motivaren força plets.

A mitjans del segle XI hi ha tres fonts de colonització: el Segre mig, la Segarra i el Baix Penedès, a causa d'una gran pressió demogràfica que obligava a molts colonitzadors a anar fins a terres de frontera.

A la segona meitat del segle XI, la frontera ve marcada pel grup de castells de domini de Sant Cugat, com Calders, Albinyana i Santa Oliva, seguint pels castells comtals de Castellví de la Marca i Sant Martí Sarroca.

El monestir de Sant Cugat segueix la tasca repobladora al Baix Penedès amb nous establiments, destacant els efectuats al castell de Calders (1037) i Albinyana (1040).

Entre 1107 i 1108 es produeixen les invasions almoràvits que, com de costum, prenen el camí del Penedès devastant les terres al seu pas. Aquesta escomesa es repetirà per darrera vegada el 1114.

A mitjans del segle XII es consolida la repoblació del Penedès, que es convertirà en terra de franqueses.

El rei Pere el Catòlic atorgà als habitants del Penedès protecció reial amb seguretat de persones i béns i garantia davant qualsevol abús i violència en contra d'ells, al maig de 1209.⁽¹⁾

Concretament als llocs objecte de la present comunicació destaca com a primera data clau l'agost del 938, en què el rei franc Lluís d'Ultramar confirma les possessions al Penedès de l'abadia de Sant Cugat, entre les quals destaquen Calders i Santa Oliva,⁽²⁾ mentre que Albinyana és reconquerida el 986 per Adalbert, fill del vescomte Guitard. Aquest mateix any el rei Lotari confirma els béns del monestir vallesà.⁽³⁾

Dels anys 1002 i 1008 tenim sengles confirmacions dels béns de Sant Cugat al Penedès efectuades pels papes Silvestre II⁽⁴⁾ i Joan XVIII,⁽⁵⁾ respectivament.

L'any 1010 Adalbert, mort a l'expedició de Còrdova, deixà el castell d'Albinyana a Sant Cugat, donació que és confirmada el primer de maig de 1011 pel comte Ramon Borrell.⁽⁶⁾

Al març de 1013 el comte de Barcelona confirma personalment els dominis de Sant Cugat.⁽⁷⁾

En un document de l'any 1037 apareix esmentat per primera vegada el Vendrell com a «Venrel».⁽⁸⁾ Segons Font i Rius, a mitjans del segle XI el mas «Venrel» era conreat per uns colons depenents de Sant Cugat, i a finals del segle XII s'havia convertit ja en un nucli important, segons un document del 28 de febrer de 1183, que parla d'una carta de poblament pactada entre el monestir i Bernat de Papiol.⁽⁹⁾

Al desembre de 1098 s'havia produït una nova confirmació del papa Urbà II⁽¹⁰⁾ i al febrer de 1120 de Calixt II.⁽¹¹⁾

Dins el terme d'Albinyana es troba el santuari de Sant Antoni format per l'antiga casa de l'ermita i la capella. En destaca el campanar que aprofita una antiga torre de guaita medieval de planta circular (foto Arxiu Joan Virella - 1979).

El 23 de gener de 1234 el rei Jaume I confirma les possessions de Sant Cugat, que són Sant Vicenç de Calders, Albinyana, Santa Oliva, Tomoví i Albornar.⁽¹²⁾

Veiem així com durant tota l'època medieval el monestir de Sant Cugat del Vallès senyoreja a la major part del Baix Penedès.

LES DIFICULTATS ECONÒMIQUES DE LA CORONA D'ARAGÓ AL SEGLE XIV

Durant el segle XIV es produeix a tot Europa una crisi en les rendes dels patrimonis reials que esdevingueren escasses per les creixents necessitats dels estats. A la Corona d'Aragó el patrimoni reial, abundant

en teoria, provenia bàsicament de les terres i immobles que estaven sota domini directe de la Corona, a més de les rendes i drets dominicals i enfiteútics que es produïen com eren els delmes, tasques, servituds, censos, drets d'aprofitament del domini públic (boscos, prats, salines, aigües, mines), regalies (seques), monopolis estatals (mercats, fires, molins, ferreries, forns). També treia beneficis de les contribucions ordinàries locals com les quèsties, toltes, forces, cenes i albergues; de les rendes provinents de l'administració de justícia, dels tributs que pagaven les comunitats jueves i musulmanes, dels impostos indirectes ordinaris sobre la circulació dels béns (lleudes, peatges, pontatges), sobre el consum (drets sobre el pa, el vi, la farina), de la redempció de serveis militars, etcètera.

Malgrat aquests nombrosos ingressos, la situació del patrimoni reial de la Corona d'Aragó era força delicada i en cas d'extrema necessitat de diners el rei no podia demanar-los directament als súbdits, només en ocasions molt especials, com l'adveniment al tron, en què cobrava el bovatge, el terratge i l'herbatge; la coronació, el coronatge; l'heretament dels infants, l'heredatge; el casament de les filles, el maridatge; i l'organització d'alguna campanya militar en què podia demanar algun subsidi voluntari. També, de forma extraordinària, podia comptar amb els dons de Corts, que estaven pactats amb els estaments dels regnes.

A causa de la insuficiència de les rendes ordinàries i extraordinàries, els reis es veieren obligats, ja des de finals del segle XIII, a desprendre's de béns de la Corona. Fins a mitjans del segle XIV les alienacions del patrimoni reial, que eren molt nombroses, pogueren ésser recuperades en època de pau o de situació de més recursos econòmics, aprofitant que eren vendes a carta de gràcia, però les guerres del segle XIV, sobretot contra Castella i contra Gènova, van accelerar el procés de desintegració del patrimoni i portaren les finances reials quasi a la ruïna. «...Thesuaria nostra... vacua et exhausta...», diu Pere el Cerimoniós en un document de venda de l'any 1358.⁽¹³⁾ La situació del seu successor, Joan II, encara fou pitjor, fins al punt que quan el rei anava de viatge molts dels seus acompanyants no tenien menjar.

És per això que l'ordenació i el sanejament de les finances reials van ser una de les majors preocupacions del rei Martí l'Humà, que el 15 de gener de 1399 creà la base legal per impedir la desintegració del patrimoni, declarant la seva inalienabilitat. Això no era cap novetat, ja que

a França s'havia introduït una llei semblant el 1364, encara que la seva aplicació no fou completa fins al segle XV i a Castella la inalienabilitat del patrimoni no fou decretada fins al 1442, a les Corts de Toro.

Malgrat tot, el mateix Martí no dubtà quan li convingué a transgredir la seva pragmàtica i eixugà deutes venent jurisdiccions i altres drets. Però, deixant de banda aquestes excepcions, la pragmàtica de 1399 representa, segons M. Teresa Ferrer, una declaració de principis oberta cap a una concepció moderna de l'estat.

LA VENDA DE LA JURISDICCIO AL MONESTIR DE SANT CUGAT DEL VALLÈS (1380)

El 20 de desembre de 1380,⁽¹⁴⁾ l'infant Joan ven a Pere de Busquets, abat del monestir de Sant Cugat del Vallès, i als seus successors, la jurisdicció civil i criminal, el mer i mixt imperi i l'alta i la baixa senyoria dels castells i llocs de Sant Vicenç de Calders, el Vendrell, Santa Oliva, Albinyana, Bonastre, Albornar i la quadra de Tasta!, situats a la vegueria de Vilafranca del Penedès, amb tots els seus termes i territoris i els homes i dones que els habiten. Concedeix, d'aquesta manera, el ple exercici d'aquesta jurisdicció, la qual autoritza a l'abat i als seus successors a erigir forques, costells, perxes i a penjar, encarcerar, fuetejar i extreure mans, peus, nas i altres membres als seus condemnats i igualment a cobrar els imports de les multes sense cap impediment dels oficials reials ni del veguer de Vilafranca. Seguidament es concreta el preu de la venda, vint mil sous de Barcelona, afegint que es tracta d'una venda a carta de gràcia, mecanisme que s'utilitzava en les vendes dels béns del patrimoni reial, ja que la venda a carta de gràcia és un empenyorament, un compromís al qual arriba el comprador, que així s'obliga a tornar a revendre a la corona els béns adquirits pel mateix preu.

En tot document, sobretot en els emesos per la cancelleria reial, consta a l'inici un protocol en el qual, en el cas de les vendes, s'acostuma a parlar de les motivacions que empenyen a prendre la decisió de vendre. En aquest cas, a l'inici del document l'infant Joan fa una llarga consideració dels motius, que no són altres que la urgent necessitat de diners per incorporar l'illa de Sardenya a la corona i els molts deutes que pateix la hisenda reial a causa del pagament dels interessos dels préstecs en què s'ha vist embarcada la corona, fent esment, fins i tot, dels deutes que ha

contret, entre altres, amb els canviadors de Barcelona Pere Descaus i Andreu d'Olivella i que han obligat, tant al rei com a l'infant Joan, a vendre i alienar castells, viles i llocs reials, feus i jurisdiccions «...*vendere et alienare... castra villas et loca nostra...*».

Seguidament, el document segueix fent un seguit de consideracions sobre l'exercici de la jurisdicció, privilegi que cal definir. Segons Mª Teresa Ferrer la jurisdicció «és el poder o legítima autoritat per governar i posar en execució les lleis, declarant i aplicant el dret».⁽¹⁵⁾ La jurisdicció criminal jutja les causes criminals. El mer imperi executa les decisions del jutge, durant i acabat el procés en les causes criminals, és a dir, que el mer imperi facultava erigir forques, costells i altres suplicis als reus i a més tenia capacitat per exiliar, executar i mutilar. La jurisdicció civil permet conèixer totes les causes civils i pecuniàries, donar tutors i curadors als menors d'edat i incapacitats, fer emancipacions, donar llicència per formar assemblees veïnals, concedir privilegis municipals, nomenar batlle i saig, escrivà per als afers judicials, controlar l'ordre públic, fer crides, imposar bans, mentre que el mixt imperi permet castigar els furts lleus, les baralles sense sang i tots els petits afers quotidians.

D'aquesta manera, Sant Cugat, que ja era el senyor territorial dels llocs es converteix, també, en senyor jurisdiccional controlant totalment els territoris.

El segon document porta la data de 24 desembre de 1380⁽¹⁶⁾ i complementa el document de venda, ja que es tracta de la carta de gràcia, com al mateix text del document s'indica «... *perpetue gracie instrumento...*». Està emesa també per l'infant Joan i de la seva lectura es desprèn que es tracta d'una carta de gràcia atorgada a perpetuïtat. En aquest document es torna a concretar el preu de venda, els llocs que comprèn i els privilegis que s'adquireixen.

Amb aquests dos documents veiem completat el procés de venda de la jurisdicció.

LA REDEMPCIÓ DE LA JURISDICCIO (1382)

Aquesta venda sembla ser que no va ésser ben rebuda per part dels habitants dels llocs, que no trigaren a moure's per tal d'obtenir la

El mas de l'Albornar té unes profundes arrels històriques. El lloc és documentat des del 1011 com a possessió de la família Banyeres. Pel 1202 era un alou del monestir de Sant Cugat del Vallès (foto Arxiu Joan Virella - 1970).

redempció de la jurisdicció. Per aconseguir-ho s'acolliren a la mecànica creada per la Corona per tal de motivar els llocs a iniciar pel seu compte i risc la redempció jurisdiccional.

El rei no tenia prou recursos per pagar la redempció, per tant eren les poblacions afectades les que havien d'assumir el pagament, que gestionaven a través dels prohoms dels llocs, homes de posició benestant que normalment sortien perjudicats econòmicament del domini senyorial i que volien tornar a la corona.

El primer pas per a la redempció era formar una assemblea popular que escollís uns síndics que portarien endavant les negociacions. Les assemblees, a més, s'encarregaven de les càrregues econòmiques, com repartir les talles, emetre i vendre censals, violaris, delmes, redelmes, etc. En aquest cas el síndic escollit per l'assemblea va ser Arnau Estella, veí de Bonastre, que va ser present en la redacció dels capítols per a la redempció dels llocs, que és el segon pas a seguir, i que consisteix en uns privilegis concedits pel rei, sota forma de capitulacions, en les quals els prohoms exposaven les seves demandes.

Les capitulacions són sempre redactades en català i inclouen diversos apartats que, sembla ser, responen a un model establert per la cúria reial. Generalment, s'inicien amb una introducció a la qual els prohoms exposen el desig de tornar al domini de la corona, moguts per la seva fidelitat i amor al rei, mentre que en altres casos, com en les capitulacions estudiades aquí, els prohoms declaren directament que paguen la redempció, sense més llicència literària.

El 7 de febrer de 1382,⁽¹⁷⁾ es signaren els capítols per a la redempció dels llocs de Bonastre i dels castells de Santa Oliva, Albinyana, Sant Vicenç de Calders, el Vendrell, Albornar i la quadra de Tastal, situats a la vegueria de Vilafranca del Penedès. El text del document explica que la jurisdicció civil i criminal, el mer i mixt imperi dels llocs va ser venuda a carta de gràcia a l'abat del monestir de Sant Cugat del Vallès pel preu de vint mil sous de Barcelona, per la qual cosa primerament informen que es comprometen a pagar la mateixa quantitat per tal de redimir-se i a tal efecte han dipositat quinze-mil sous a la taula de Pere Descaus, dels quals s'avançaran al rei cinc-cents florins d'or d'Aragó.

En segon terme demanen que la jurisdicció sia exercida per un oficial anomenat batlle, que visqui a qualsevol dels llocs redimits, escollit

cada tres anys i que tindrà el mateix salari que tenia el procurador de l'abat de Sant Cugat.

En tercer lloc demanen que la jurisdicció sigui unida a la corona i que no es torni a vendre; concretament, demanen que s'uneixi al comtat de Barcelona amb els mateixos drets i privilegis.

Després fan una sèrie de previsions de futur que consisteixen en el fet que si la jurisdicció torna a ésser alienada en el termini de dos mesos, si el rei és a terres de la corona, i quatre mesos si és a ultramar, els llocs passin a pertànyer a la ciutat de Barcelona integrant-se com a carrer.

En cinquè lloc assumeixen el dret de defensar amb les armes els seus privilegis i per això demanen no ser perseguits ni patir cap pena civil ni criminal.

Una nova petició consisteix a demanar que el privilegi sigui per escrit i publicat tantes vegades com calgui.

També demanen que el rei pagui la meitat dels emoluments provinents de la redempció i els jurats pagaran l'altra meitat.

Sobre la tasca del batlle paria l'apartat vuitè, que consisteix a tenir cura dels ingressos provinents de l'exercici de la jurisdicció podent actuar contra qualsevol crim i delicte i només rendirà comptes al rei i al seu primogènit.

Demanen també que, si algú comet un delicte, el batlle i els seus homes el puguin perseguir i fer procés de la mateixa manera que fan els homes de Vilafranca i de l'Arboç.

De la mateixa manera, demanen que els homes dels llocs no puguin ser trets de la jurisdicció.

L'apartat onzè demana al rei «...*que daquiavant en per tots temps los dits lochs sien batlia per la manera dessus declarada a que no puxen esser tornats a la vegueria de Vilafrancha ne a altra qualsevol vegueria*».

Demanen, a més, al rei que remeti totes les penes civils i criminals comeses fins a la data de la redempció excepte les causes contra traïdors, heretges, sodomites, trencadors de camins, falsificadors de moneda, criminals de lesa majestat, fugitius de les armades reials i inculpats en la mort de Bernat de Pallars.

Finalment, demanen que siguin lliurades còpies dels capítols als homes dels llocs.

Totes aquestes peticions van ser concedides i firmades i jurades pel rei Pere el Cerimoniós.

Amb la mateixa data de 7 de febrer de 1382⁽¹⁸⁾ tenim un nou document. Es tracta de la confirmació del privilegi signat pel rei Pere III i està adreçat als jurats i prohoms dels llocs redimits. El protocol de la confirmació fa un resum de la situació, recordant que va vendre la jurisdicció dels llocs a l'abat de Sant Cugat del Vallès pel preu de vint mil sous de Barcelona. Després s'explica que la redempció fou pactada entre ell i el síndic, representant dels homes dels llocs esmentats, per mitjà d'uns capítols. Confirma, a més, que els llocs esmentats són incorporats a la corona, concretament al comtat de Barcelona, i que no podran ser separats, segrestats, ni alienats per ell ni pels seus successors a persones tant seglars com eclesiàstiques, ni en forma de donació, infeudació, venda, impignoració, assignació, canvi, permuta, testament, ni cap altre acord, ni per causa de necessitat extrema i urgent de la corona, ni per utilitat pública ni privada.

Tanmateix, el rei renuncia a prosseguir amb els processos que tenia pendents a les jurisdiccions, processos que traspassa als jurats dels llocs.

Confirma també la clàusula per la qual si no compleix els pactes en els termes convinguts, els jurats podran entregar la jurisdicció a la ciutat de Barcelona, i cas de no acceptar aquesta, al primogènit.

En acabar, el rei jura solemnement els privilegis, compromentent-se a respectar-los i fer-los respectar al seu primogènit, l'infant Joan.

Hi ha un cinquè document, que també porta data de 7 de febrer de 1382⁽¹⁹⁾ i que és una comunicació als jurats, prohoms i universitats dels llocs, en la qual el rei informa que ha rebut trenta-cinc mil sous de Barcelona, destinats a pagar la redempció que havia estat venuda a carta de gràcia per vint mil sous de Barcelona. El rei justifica aquesta venda efectuada per l'infant Joan a causa dels molts deutes pendents de la corona. Segueix el document dient que ja hi havia hagut un pacte consignat en uns capítols, fets i signats aquell mateix dia i que, d'acord amb un dels apartats, el rei absol, remet i perdona als jurats i homes dels llocs de totes les penes civils i criminals comeses contra el fisc reial, fins

Les restes medievals subsistents al Vendrell es redueixen a la torre del Cintoi, en ruïnes, situada al S de la població, prop de la carretera de Tarragona. És de planta circular construïda amb carreus irregulars de pedra (foto Arxiu Joan Virella - 1967).

al moment present, reservant-se ell i els seus successors els processos contra els herètics, sodomites, infractors de camins, falsificadors de moneda, criminals de lesa majestat, fugitius de l'armada reial i assassins del sotsveguer de Barcelona, Bernat de Pallars.

La importància dels privilegis que demanaven els llocs van motivar que el rei els concedís separatament. D'aquesta manera es redactà un nou document que porta la mateixa data que els anteriors, 7 de febrer de 1382⁽²⁰⁾ i que és una comunicació del rei Pere III als jurats, prohoms i universitats dels llocs en què informa que s'ha fet efectiva la redempció i, per tant, després de consultar amb el seu primogènit, institueix, ordena i concedeix als jurats, prohoms i universitats el privilegi de formar, de manera perpètua, una batllia separada regida per un oficial, escollit cada tres anys, anomenat batlle, i que figurà en un dels llocs de la batllia. Aquest batlle tindrà competències en els processos criminals i en els delictes que es cometin dins la batllia, exercint la jurisdicció sense que intervingui el veguer de Vilafranca ni cap altre oficial, excepte el primogènit, com a governador general de Catalunya. El salari del batlle queda fixat en la mateixa quantitat que rebia el representant de l'abat per aquesta tasca. Afegeix el rei, a més, que tot aquell que contravingui el disposat rebrà una multa de mil morabetins d'or.

Aquest darrer document comporta l'elecció d'un batlle per als llocs. La decisió no trigà gaire a arribar i el 20 de febrer del mateix any 1382,⁽²¹⁾ el rei Pere III nomena Arnau Estella, veí de Bonastre, i que signà els capítols per a la redempció com a síndic dels llocs, batlle amb capacitat per exercir en nom del rei la jurisdicció. L'encomana exercir amb legalitat el seu càrrec i donar-li comptes per escrit de la seva activitat. El salari que rebrà serà el mateix que tenia el representant de l'abat de Sant Cugat i, d'aquesta manera, ho comunica als jurats, prohoms i universitats, així com al veguer de Vilafranca, instituint una multa de mil morabetins d'or als transgressors d'aquesta disposició. També ordena al nou batlle tenir taula per portar els comptes de la jurisdicció, que segueix les directrius de la Cúria de Catalunya i que en acabar el seu mandat lliuri un informe en el termini de quatre mesos.

Per tal d'exercir correctament la jurisdicció d'un lloc i fer constar per escrit els informes dels processos que es seguien, era necessari un escrivà adscrit a la batllia. El mateix dia de l'elecció d'Arnau Estella com a batlle, el rei escollí Pere Estella com a escrivà de la batllia, com consta en un nou document datat el 20 de febrer de 1382,⁽²²⁾ nomenant-lo, a més,

notari i establint un salari similar al percebut pels escriptors de la Cúria de la vegueria de Vilafranca del Penedès. El rei declara que el nomenament és a perpetuïtat i que el cens que s'ha de pagar per exercir el càrrec serà d'un morabetí, que es farà efectiu el dia de Nadal.

Quedava pendent en tot aquest procés el reconeixement per part del rei, de la quantitat rebuda de mans del síndic, representant dels llocs; per tant, en document que porta la data de 7 de març de 1382,⁽²³⁾ el rei Pere III signà l'època, és a dir, el rebut per trenta-cinc mil sous de Barcelona, especificant que el residu de quinze mil sous que existeix (no oblidem que la venda fou per vint mil sous) són reservats per a les necessitats del rei i del seu primogènit. Veiem així com la corona realitza,

Dels castells de Calders i Sant Vicenç, no n'hi ha rastre. El primer, hom suposa que estaria situat sobre una de les elevacions avui properes a l'estació del ferrocarril. Pel que fa al segon, a Sant Vicenç de Calders hi ha el record de l'existència d'unes mines minses a la part més enlairada de la població, al lloc on és dit, encara, «el Castell». Algunes de les cases pròximes mostren portalades i cantoneres bastides amb les seves pedres (foto Arxiu Joan Virella - 1967).

sempre que pot, un negoci rodó amb les vendes i posteriors redempcions del patrimoni reial.

L'infant Joan també prengué part activa en els afers de la nova batllia i en un document de data 2 d'abril de 1382⁽²⁴⁾ autoritza Arnau Estella, batlle del Vendrell, Bonastre, Albinyana, Santa Oliva, Sant Vicenç de Calders, Albornar i Tastaf, a formar un grup amb dret a portar armes per exercir les seves funcions, instituint una multa de cent morabetins d'or a tot aquell que porti armes sense estar autoritzat.

Dins de tota la dinàmica que ha seguit el procés de redempció de la jurisdicció era necessari informar de manera oficial i per escrit a una part molt implicada, com era l'abat de Sant Cugat del Vallès. El 19 de maig de 1382⁽²⁵⁾ l'infant Joan redacta un document adreçat a Pere de Busquets, abat del monestir de Sant Cugat del Vallès, en el qual recorda que li va vendre la jurisdicció dels llocs per vint mil sous, però que la venda va ser efectuada a carta de gràcia i que en virtut d'uns capítols signats pel rei i el síndic representant dels llocs, la jurisdicció ha estat redimida pel mateix preu i que, per tant, la jurisdicció torna a la corona.

També era necessari informar els oficials reials de la nova situació, i el 22 de maig de 1382⁽²⁶⁾ l'infant Joan comunica al veguer de Vilafranca del Penedès i als seus oficials ordenant-los que no permetin que l'abat de Sant Cugat ni els seus oficials exerceixin la jurisdicció sobre els llocs, ja que aquests han estat redimits i han tornat a la corona.

L'infant Joan, en un document adreçat als homes del Vendrell, Bonastre, Albinyana, Santa Oliva i Sant Vicenç de Calders, es dirigeix a l'abat de Sant Cugat per comunicar-li que la quantitat de vint mil sous, import de la venda, ha estat dipositada a la taula de canvi de Joan i Francesc de Gualbes, fent així efectiva la redempció i que, per tant, mana als homes dels llocs esmentats que no obeeixin a l'abat ni als seus oficials.⁽²⁷⁾

No s'atura aquí el procés i de nou és l'infant Joan qui s'adreça a Guillem Sa Noguera, conseller i promotor de negocis de la cort, perquè redacti un document que desfaci la primitiva venda de la jurisdicció a l'abat de Sant Cugat, segons la demanda del mateix abat, per la qual cosa l'infant retorna l'import de la venda que resta així anul·lada.⁽²⁸⁾

Normalment els llocs que desitjaven redimir-se no tenien prou diners per fer-ho i no podien comptar amb l'ajut reial. Per aquesta raó, el

El castell de Santa Oliva és un interessant edifici del segle XI. Conjuntament amb la capella de Sant Julià del castell del segle XII formen el conjunt medieval més important del Baix Penedès.

El lloc i l'església de Santa Oliva són esmentats el 938 dins de les possessions del monestir de Sant Cugat del Vallès. El 1405 apareix el primer esment concret del castell (foto Xavier Virella - 1980).

rei concedia, de manera excepcional, una llicència als llocs per vendre censals morts i violaris, que servien per al finançament de la redempció. En el cas present, la manca de diners no era una excepció i el 30 de maig de 1382⁽²⁹⁾ l'infant Joan concedeix llicència als homes i universitats dels llocs per emetre i vendre censals morts i realitzar altres negocis necessaris per obtenir la redempció. Lògicament aquest permís datat amb posterioritat als fets no és més que l'acceptació d'un fet ja consumat.

Finalment, el mateix 30 de maig de 1382⁽³⁰⁾ l'infant Joan comunica al porter Gaston de Berà la redempció dels llocs i que ha arribat al seu coneixement la notícia que l'abat i els seus procuradors s'han apoderat d'alguns serveis que pertanyen al rei, fet aquest molt greu. Per tant, encomana al porter que vagi personalment als llocs i enderroqui totes les forques, costells, perxes i altres senyals de jurisdicció que trobi i que, de part seva, mani als habitants dels llocs que obeeixin a Arnau Estella, batlle del rei, sota pena de mil morabetins d'or.

D'aquesta manera queda tancat el procés de redempció de la jurisdicció del Vendrell, Bonastre, Santa Oliva, Albinyana, Sant Vicenç de Calders, Albornar i el Tastal.

LA JURISDICCIO TORNA AL MONESTIR DE SANT CUGAT DEL VALLÈS (1405)

El monestir de Sant Cugat no sembla que es conformés fàcilment a perdre els importants beneficis que significava exercir la jurisdicció sobre uns llocs que senyorejaven des de feia ja segles.

Durant el regnat de Martí l'Humà, monarca que destacà per la seva fermesa en recuperar els béns del patrimoni reial, tenim un document datat el 2 d'agost de 1405, pel qual en agraïment pel trasllat de les relíquies de Sant Sever, concedeix al monestir de Sant Cugat del Vallès el mer i mixt imperi i altres jurisdiccions criminals del castell de Santa Vicenç de Calders i del lloc del Vendrell, sense fer cap esment de Santa Oliva, Bonastre, Albinyana, Albornar i de la quadra del Tastal, restant així partides la jurisdicció i, el que era més greu per als habitants, la batalla que tan sols vint-i-tres anys abans havia concedit el rei Pere III.⁽³¹⁾ Veiem així com els acords no són immutables i el monestir seguí essent el senyor de la major part de les terres del Baix Penedès fins a la fi de les senyories al segle passat.

NOTES

- (1) FONT RIUS, José M.: *Cartas de población y franquicia de Cataluña*. Volum I Textos, document núm. 230. Madrid-Barcelona, 1969.
- (2) *Cartulario de San Cugat del Vallès*. Edició de J. Rius Serra, volum I, pàg. 18. Barcelona, 1945-1947.
- (3) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Pàg. 147.
- (4) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Vol. II, pàg. 32.
- (5) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Vol. II, pàg. 58.
- (6) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Vol. II, pàg. 77.
- (7) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Vol. II, pàg. 97.
- (8) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Vol. II, document núm. 545.
- (9) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Vol. III, document núm. 1.145.
- (10) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Vol. II, pàg. 432.
- (11) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Vol. III, pàg. 46.
- (12) RIUS SERRA, J.: *Op. cit.* Vol. III, pàg. 443.
- (13) ACA. Cancelleria, registre 993 m, folis 165 v. a 168 r. publicat a MIQUEL LÓPEZ, Júlia. «La venda de jurisdicció civil i criminal de Llorenç del Penedès (1358)», a *Miscel·lània Penedesenca 1988*, volum XI. Comunicacions Primeres Jornades d'Estudis Penedesencs, juny 1989.
- (14) ACA. Cancelleria, registre 1.700, folis 31 v. a 36 r.
- (15) FERRER MALLOL, M. Teresa.: «El patrimoni i la recuperació dels senyorius jurisdiccionals en els estats catalano-aragonesos a la fi del segle XIV», a *Anuario de Estudios Medievales*, 7 (1970-71).
- (16) ACA. Cancelleria, registre 1.700, folis 36 v. a 37 v.
- (17) ACA. Cancelleria, registre 939, folis 35 v. a 38 r.
- (18) ACA. Cancelleria, registre 939, folis 76 v. a 82 r.
- (19) ACA. Cancelleria, registre 939, folis 82 r. a 83 r.
- (20) ACA. Cancelleria, registre 939, folis 83 r. a 84 v.
- (21) ACA. Cancelleria, registre 976, folis 107 r. a 107 v.
- (22) ACA. Cancelleria, registre 976, folis 108 r. a 109 v.
- (23) ACA. Cancelleria, registre 1.367, folis 125 r. a 125 v.
- (24) ACA. Cancelleria, registre 1.703, foli 141 r.
- (25) ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 124 r. a 125 r.
- (26) ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 125 v. a 126 r.
- (27) ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 126 r. a 126 v.
- (28) ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 126 v. a 127 r.
- (29) ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 127 r. a 127 v.
- (30) ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 127 v. a 128 r.
- (31) ACA. Cancelleria, registre 2.202, folis 186 v. a 187 r.

APÈNDIX DOCUMENTAL(*)

Document 1

1380, desembre, 20

Barcelona

Carta de venda de la jurisdicció civil i criminal, mer i mixt imperi, alta i baixa senyoria, dels castells i llocs de Sant Vicenç de Calders, del Vendrell, Santa Oliva, Albinyana, Bonastre, Albornar i la quadra del Tastal, a Pere de Busquets, abat de Sant Cugat del Vallès, pel preu de vint mil sous de Barcelona.

ACA. Cancelleria, registre 1.700, folis 31 v a 36 r.

Venditio facta venerabili abbati Sancti Cucuphatis Vallensis / In Dei nomine. Noverint universi quod nos infans Johannes etc. Et nos Berengarius / de Relato magister rationalis Curie Petrus de Vallo thesaurarius et / Petrus ça Costa baiulus Cathalonie Generalis consiliarii dicti domini regis et / procuratoris ad inferius scripta et alia ab ipso domino rege et a dicto domino duce constituti / -tum carta seu publico instrumento sigillo magestatis dicti domini regis sigillo que comuni / dicti domini ducis impendenti munito dato et acto Barchinone VI° die julii anno pre- / -senti et clauso per Bernardum Michaelis dicti domini regis secretarium cuiusque auctoritate / notarius publicum per totam terram et dominacionem suam quam dictus dominus rex et nos / dictus dux pro restaurando Sardini regnum a prodicte sporibus ipsus domini regis et nostri / dicti ducis multo sanquines in universisque sumptibus et laboribus pertum si quodum guerre / turberinum fuit expers ad ceteras terras nostras blasorum et aliorum bonorum affluebat abun- / -dantia quodque regne nisi breverit succedamus eidem in puncto prediccione existint / et pro aliis magnis et urgentibus negotiis honorem et statum Coronem profati domini regis / sue que nostre res publite tangentibus et pro diversis aliis necessitatibus eisdem domini re- / -gis et nostri dicti ducis manxias manufonamus ad mogubellum pretis quantitates de / quibus pro vobis dictas facetur diversis personis Petrus des Taus et Andreas Dolivella / camviadors Barchinone quarum quantitatium precem summa sit huc / usque cervit et eoridie trestit propter dicti mogubelli voragmem que inpi festane ipse / solverentur precie quantitates decem mogubellum totam substanciam dicti domini regis et / nostri dicti ducis et quitquis si nostris subditis procurare possemus sorberet ob quos / pro fatus dominus rex nosque dominus dux favori dutti consilio cum maximo acordio / et deliberacione materia pro ex solvendis dictis quantitatibus potiem et mogubellis / debitis pro eisdem et pro utilitate etc nostre rei publice deliberamus vendere et alie- / -nare perpetuo castra villas et loca nostra etc. inpignia necnon feuda // Jurisdicciones et alia parmenialia bona nostra pro illis preciiis que inde paterunt re- / -pari id circo nos dominus dux et regii procuratores prefati videlicet nos idem dux / nomine nostro proprio per nos et omnes heredes et successores nostros et nos dicti regii procura- / -tores nomine dicti dicti (sic) domini regis et auctoritae dicte procuratoris et ex potestate inde vobis / atributa et concessa pro eundem dominum regem et omnes heredes et successores suos quoscumque. / Gratis et ex certa sciencia ac mente deliberata et spontanea voluntate at ex eam is / productis vendimus et ex eam at titulo venditionis concedimus vobis venerabili et religio- / so fratri Petro de Busquets abbati monasterii Sancti Cucuphatis Vallensis et vestris / successoribus in dicta abbatia at quibus volitis perpetuo per proprium liberum et fran- / chum alodium merum et mixtum imperium et omnimodam jurisdiccione altam et baxam / civilem et criminalem et aliam quamcumque eixcumque nature et spontanea existat et exercicium / eorundem que dictus dominus rex et nos dictus dux habet seu

habemus et habere de- / -bet seu debemus at post seu possumus mist (sic) et in futurum at etc. consuevit seu / consuevimus de iure usu usatico aut consuetudine vel alio quocumque modo in castro et / locis Sancti Vicencii dez Caulers dez Venrelli Sancte Olive dalbinyana de Bonastre / et del Bornar situatis in vicaria Villefranche Penitensis et in terminis limi- /tatibus pertinenciis et territoriis ipsorum castrorum et locorum et in hominibus et mulieribus / cuiuscumque legis status aut conditionis existant infra predicta castra / et loca et eorum terminos territoria et pertinentias habitantibus et habitantis / et in aliis etc. exertaris et privatis at quibuscumque personis inhibi quovismodo / sentherentabus seu qui conventibus seu declinantibus et delinquentibus seu / qui sive delinquant seu contrahant in carminis et meribus stratis seu viis pu- / -blicis vel alibi ubitumque. Et cum hac eadem venditionem ex eam eiusdem conerdique / nomine ac auctoritate predictis vobis at vestris in hiis successoribus quod in dictis castris / et locis et in terminis limitibus et territoriis eorum possitum vos et ipsi at vobis et / eis litrat suscipere et sustinere quo stumque bannitos (sic) iam vel impostorum bamendos (sic) per dictum dominum regem vel successores suos aut officiales ipsus vel / eorum aut per nos dictum ducem vel nostros successores aut officiales nostros / vel ipsorum ita quod per eundem dominum regem aut per nos dictam ducem vel ipsus / aut nostri successores vel dictos officiales non valeant dicti banitam ibidem // capi vel ab inde exurthi not vos vel vestri aut officiales vestri vel eorum aut / persone habitantes seu habitante sunt dicta castra et loca at terminos / limites et territoria eorumdem pro eorum sustentacione passitur seu possitur ban- / -num aliquod interere sive penam.

Hanc autem venditionem et ex eam at / ...vendicionis concessionem facimus nomine et auctoritate predictis vobis dicto abbati / et vestris successoribus in dicta abbacia et quibus velitur perpetuo per proprium / liberum et franchum alodium de predictis pure libere et absolute. Et sive / omni condicione et retencione. Et sint nullibus dici post et intelligi ad nostrum / nostrorumque salvamentum et bonum etc. intellectum ita quod a modo vos et vestri / successores et officiales vestri et eorum possitur at vobis at eis liteat vigore / presentis vendicionis in dictis castris et locis et terminis at territoriis / seu pertinenciis eorumdem dictis mero et mixto imperio et omnimoda jurisdiccionem alta / et baxa civili et criminali et alia quacumque uti et ipsam totalem jurisdiccionem / exercere et banitos licite et impune ibidem ut supradictum en sustapere et sustinere / et pro exercicio dicte jurisdiccionis et ut in illis culpables punniantur et ut etiam / de ipsis mero et mixto imperio et omnimoda jurisdiccionem omnibus et singulis no- / -torie patefiat possitur erigere et erigi facere somel (sic) et pluries et quandocumque / volueritis perpetuo in dictis castris et locis et in terminis locis limitibus at / territoriis eorum furcas custellos perticas et alia signa merum et mixtum im- / -perium et omnimodam jurisdiccionem denotaria et in illis et alia fustigando crucesig- / -nando incarcerando et alia torquendo aures manus et pedes nares et alia membra / auferendo truncando et privando suspendendo cremando relegando exulando et / quovis alio punnitionis et condepnationis genere punire absolvere et condepnare / et composiciones facere de terminibus seu delictis et aliis relaxare et remittere / at quascumque exequutiones justicie cumlibet et criminaliter facere et quicquid emolumenti exidere / provenient vestris et vestrorum in hiis successorum utilitatibus aplicare pro ut vobis et vestris / successoribus at vestris officialibus vestris et eorum visum fuerit iuxta terminum delictorum / et excessuum qualitatem pro ut quincumque prelati et barones et quivis alii habentes / in castris et locis suis inter Cathaloniam merum et mixtum imperium et totalem / jurisdiccionem et franquesiam sustinendi banitos ex privilegio vel longa possessione // possunt et consuenerut facere et etc. exercere absque aliqua appellacione recla- / -macione pronotacione supplicacione vel recursu que seu qui ad dictum dominum re- / -gem

vel ad nos dictum primogenitum vel ipsis domini regis aut nostri dicti primo- / -geniti successores aut officiales eiusdem domini regis seu nostri eiusdem primoge- / -niti vel eorum minime habeantur ut illam vel illum dictus dominus rex seu nos / dictus dux vel ipse aut nostri eiusdem ducis heredes seu successores aut officia- / -les eius vel nostri dicti ducis vel eorum habeat vel habeamus vel habere possit aut / possimus sive habeant vel habere possint in aliquo casuum contingentium quovis / modi declarantes nominibus antedictis in presenti venditione intelligi et compre- / -hendi nedum futura crimina et excessus at dolitta sed etc. iam comissa stita / vel non stita in dictis castris et locis et eorum terminis limitibus at territoriis dum / modo non sunt per sumam aut compositionem finita et detisa ut omnis initiatio et / alteratio omnisque materia quovis eollatur inter dictum dominum regem et nos dictum ducem et / officiales ipsorum et nostri dicti duci at vos dictum emptorem et officiales vestros. Nos / omnibus nominibus et auctoritate predictis gerentes nostros dicti ducis in Catalonia et / vicario Ville franche Penitensis ceterisque officialibus dicti domini regis et nostri dicti / ducis presentibus et futuris ipsorumque officialium locarum notarius sagionibus curiarum / eorundem officialium et aliis quibuscumque iurisdictione utentibus nunc vel infaiturum / mandamus finiter per presentem sub ire et indignationis nostre incurso et etc. inbemus / expresse ne de aliqua iurisdictione seu exercicio eiusdem in dictis castris et locis vel / aliquo ipsorum aut in terminis seu territoriis eorum vel alicuius ipsorum vel in homini- / -bus seu mulieribus cuiusvis existant sexus status seu conditionis etc. si sunt / persone exturnem delinquentibus aut quevis termina excessus vel delicta co- / -nuttentibus et que iam comiserunt in eisdem etc. in caminis sturtis seu viis publi- / -tis se quomodolibet intromittant sunt non possunt aut debent tanquod de re dicto domino / regi aut nobis dicto duci vel eis per consequens monime componete etc. subsaniti ibi / sustinerentur. Et exturhimis nominibus interdictis predictam que vobis vendimus de iure / dominio posse possessione ac proprietate dicti domini regis et nostri dicti duci et suorum at / nostrorum successorum. Eademque in vestrum vestrorumque successorum que dominium / posse possessionem et proprietatem nominibus eiusdem mittimus et turfferimus irrevocabi- / -liter pleno iure ad habendum tenendum omnique tempore pacifice possidendum et ad / omnis vestras et vestrorum successorum voluntates inde libet faciendas sive contradicco- / -ne et impedimento dicti domini regis et nostri dicti ducis et ipsus at nostri eiusdem ducis / heredum seu successorum et alius eiuscumque persone personentes nominibus quibus supra / et nuttentes vos et vestros successores in corporalem possessionem seu quid pre- / -dictorum omnium que vobis vendimus cum hac presenti publico instrumento perpetuo valituro. / Et nichilominus predictorum omnisque possessioni facimus nominibus predictis ... nobis per pro- / -curatorem et ... quem ad id specialiter constituemus vel ipsam possessionem possiti / per vos aut per procuratorem vestrum apprehondere auctoritate vestra approhonsam licite / retinere causa super hiis nominibus antedictis vobis cum presenti conferimus potestatem / interum verum donec dictam possessionem apprehenditis vel eam vobis tradiderimus constantimus pro / dictis nominibus ea omnia et singula que nobis vendimus dictum dominium rege et nos / dictum ducem pro vobis et vestro nomine precario possidere vel quid. Et ex tam huiusmodi vendi- / -tionis nominibus et auctoritate provvisis damus cedimus et mandamus vobis et vestris totum / locum dicti domini regis et nostri dicti ducis et omnia iura omnesque acciones vocationes et ratio- / -nes reales et personales utales et competas ordinarias et extraordinarias atque / mixtas et alias quascumque que dicte domino regi et nobis dicto domino duci compentur et competere / possunt et debent in predictis que nobis vendimus et quolibet ipsorum et contra quascum- / -que / personas et in quibuscumque bonis ronem et occasione eorum. Caubus iuribus locis / vocibus racionibus et accionibus predictis possitus vos et vestri successores et quos no

/ ... uti et experiri agendo componendo deffendendo extipiendo proponendo et re- / -
plicando et omnia alia faciendo in iudicio et extra iudicium quemcumque et quem ad /
modum dictus dominus rex seu nos dominus dux poterat seu poteramus ante pre- / -
sentem vendicionem sit iurium cessionem et posset seu possemus nunc et etc. / postea quando-
cumque nos omni antedictis nominibus facimus et constituimus vos et vestros / successo-
res in hiis dominos et procuratores in rem vestram et eorum propriam ad facien- / -
dum inde vestre libitum voluntatis sive contradiccionem et impedimento dicti domini regis / et nostri
dicti duci et suorum et nostrorum successorum et alius cuiuscumque persone pro / precio
vero predictorum que nobis vendimus dedistis et solvistis nobis nominibus / predictis et nos
eisdem nominibus et vobis habuisse et recepisse confitemus // per modum subscriptum
viginti mille solidorum * monete * Barchinonum de terno quos ego dictus Petrus / de Vallo
ut habens solus a dicto domino rege de hiis speciale mandatum et singularem pro- / -
testatem recepi et habui solvandos et tradendos per me dictis camporibus insolutum / pro
rata dictarum peciem quantitatum eis debitarum et mogubellorum earum. Et idem que de /
dicto precis bone pattati summus et contenti remicimamus nominibus supradictis excep- / -
-tacioni peciem non numerate et precii predicti non habiti et non recepti et legi qua de- /
-ceptas ultra dinundia iusta precii subvenitur. Et omni alii iurionim et consuetu- / -
-dini contra hec repugnantibus dantes et remittentes eisdem nominibus vobis et vestris / donacione
pura perfecta et irrevocabili inter vivos siquid predictam que nobis vendimus / plus modo
valent aut possunt valere pretio supradicto in super convenimus et promittimus / nominibus
et auctoritate predictis vobis quod dictus dominus rex vel sui successores non movebunt
/ facient vel inferent nec nos dominus dux vel nostri successores monebimus faciemus / vel
inferemus exutur vos vel vestros successores aliquo tempore aliquam questionem /
petitionem vel demandam litere vel controversia de iure vel de facto in iudicio vel extra- *
-iudicio in * predictis que nobis vendimus vel aliquo eorum aut ronem vel occasione ipsorum
ratione / nullitatis continentus vel dicti precii in utilitatem vel necessitatem dicti domini regis
et nostri / dicti ducis non contransi vel aliqua alia ratione vel eam ut consensiet consetiemus
aut / consenstaent etc. inferenti iuro nominibus eisdem convenimus et promittimus nobis
quod pre- / -dictam que vobis vendimus dictus dominus rex et nos dominus dux * et nostri
* at ipus heredes et / successores feciet et faciemus at facient vos et vestros et quos
volueritis perpetuo / habere tenere et possidere eisque uti in pate contra omnis personas
universitates corpus / et collegium. Et sine aliquo impedimento et contradiccionem ne
cuiuscumque / universitates corporis collegi et persone et quod tenebitur et tenebuntur at
tene- / -buntur iude semper vobis et vestris successoribus de firma et legali evincione
mutacione eorum. Et si forsam aliqua universitas corpus seu collegium seu persona /
singularis cuiuscumque status dignitatis seu preheminentie vel conditionis / existat predictis
vel alicui eorum staret seu contradicteret aut faceret propo- / -neret * vel meneret * contra
vos vel succesorres * vestros * ullo quod tempore aliquam questionem pe- / -
-ticionem vel demandam litem vel controversiam de iure vel de facto in iu- // -dicio vel extraiudicio
in predictis vel aliquo predictorum que vobis vendimus vel aliqua / parte eorum vel ratione aut
occasione ipsorum nominibus predictis convenimus et promittimus / vobis quod dictus
dominus rex vel nos dictus dux aut ipus vel nostri successores / vel officiales ipsos
opponentos contradicetes seu impedimetes aut ... mo- / -nentes non audiet audiemus vel
audient et prebebit prebebimus aut prebebamit / iuro denegabit denegabimus aut denega-
bunt eis audienciam super hiis eorum nos / et vestros successores sit nanque per iusticiam
debet faeri attento quod predicta / vendimus vobis ex tamis preinsentis et pro utilitate publica
evidenti tamquad bo- / -na dicti domini regis et nostri dicti ducis et per ipsum dominum regem
et nos dictum ducem / posessa. Casu aut quo per aliquam universitatem corpus vel

collegium vel person- / -nam cuiusvis status prehemencie vel conditionis vobis vel vestris in hiis suc- / -cessoribus fieret unquad questio peticio vel demanda in predictis que nobis / vendimus vel aliqua parte eorum et super hoc forsitam audientia preberetur no- / -minibus antedictis convenimus et permittimus nobis quod dictis dominus rex et nos dictus dux * Et successores nostros domini rex atque nostri dicti ducis in continenti cum inde a vobis vel vestris fuerit seu fuerimus sive fuerant requisitus seu requisiti dictus dominus rex et nos dictus dux * / seu ipsus at nostri heredes a seu successores per se at nos aut eius vel nostri / seu eorum officiales seu legitimos deffensores opponet se aut nos oppo- / -nemus vel opponet se deffensioni vestri et vestrorum in hiis successorum. Et quod ipsum / debet et satisfaciet seu compondebimus et satisfacemus at satisfacient et ipsum / debet pro vobis et vestris successoribus cuilibet inde queremlati. Et quod in principio / litis suscipiet seu suscipiemus vel suscipient in ipsum dominum regem et nos dictum / ducem vel ipsos onus litigii etaget seu ducet seu agemus at ducemus vel agent / aut ducent tamen seu casus que pro hiis duci habeant ipsus domini regis atque nostri / dicti duci vel ipsorum propriis sumptibus et expensis a principio usque ad finem / vel nos aut vestri si volueritis possitis ipsam causam seu causa agere et ducere per / vos ipsos seu per interpositas personas. Et hoc sit in electione vestri et vestrorum / nos enim nominibus prohibatis remittimus vobis et vestris gentis et ex certa scientia et ex / pacto necessitatem denunciationis. Et si vos vel vestri in hiis successores / elegeritis seu elegerint dictam causam seu causa litterem seu lites agere et du- / -cere per nos ipsos seu per niter positas personas ut predicatur convenimus et / promittimus nominibus antedictis vobis quod dictus dominus rex et nos dictus dux // et ipsus at nostri successores restituet et solvet at restituemus et solvemus sive resti- / -tuent et solvent vobis et vestris successoribus ad vestram et eorum voluntatem omnis missio- / -nes et expensas que in litte et circa litterem fient et quitquid et quantum a vobis aut vestris / successoribus evictum fuerit de predictis similis cum omnibus dampnis et intercem que / inde vos et vestri susmueritis [sic] quoquomodo sive obtuietatis in tamen seu causis / sive etc. subcumbatis etc. per impericiam iuditis vel alia. Et alia super pro per- / -missis omnibus et singulis quodmittimus nominibus predictis vos et vestros in hiis successoris / predictum dominum regem et nos dictum ducem ac nostri et ipsus successores vos et vestro in hiis / successores servare indemnes et penitus sive dampno. Et eredatur nobis et ipsis nostris successoribus in hiis / super ipsis missionibus expensis dampnis et intercem plano et simplici verbo vel / saltem simplici juramento quod mit protunt vobis et eis pretatis nominibus de fuerimus / et pro delato haberi volumus ex certa scientia et ex pacto nullo alio probatorum / inde genere requisito renunciantes legi sive iuri ditenti delationem juramenti / ante sui prestacionem pose revocari renunciamus etc. iuribus propter que fuit quo- / -riundam magnorum doctorum oppuno tale pactum non valere et omni alii iuri romni / et consuetudini usui et constitutioni predictis seu alicui ex ipsis obviam nenienti- / -bus volentes et consequentes eisdem nominibus vobis quod de negligentia dolo feande / imperitia sive culpa advocantium seu procuratorum vestrorum aut iudium non possit / vobis vel vestris successoribus in dictis causis imputari aliquid obati vel opponi- / -nam hec nobis ex pacto nominibus et auctoritate promissis ducimus remittenda. Et / pro predictis omnibus et singulis complendis et attendendis tenendis et observan- / -dis et pro ... predictorum obligamus nominibus provarratis vobis et vestris in hiis suc- / -cessoribus omnia bona dicti domini regis et nostri dicti ducis et verisque insolventa mo- / -bilis et immobilia habita et habenda. Et ut predictam majori gaudeant / firmitate juramus nominibus eisdem in animas dicti domini regis et nostri dicti ducis per / dominum Deum et cuius Sancta Quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter / tacta predictem domini regem et nos dictum ducem perdicta omnia et singula / rata grata ei firma habere tenere attendere et

complere et etc. observare et / contra non facere vel venire ullo tempore aliquo jura tam vel etc. ratione. Et nichilominus nominibus antedictis de dicti domini regis et nostri dicti ducis et // utriusque plenitudini potestatis suplemus omnem defectum siquis in presenti venditionis / ... de juri vel de facto impingi posset forsitam seu pretendi ... eisdem / nominibus predicta omnia et singula robur obtinere perpetue firmitate et unu pattio- / -nate legis habere quibusvis legibus usaticis statutis seu constitutionibus aut / juribus comminibus vel patrie seu privilegiis conventionibus concessionibus et / pactis hiis contrariis seu advertantibus sub quacumque forma verborum seu solem- / -nitate et in cuiuscumque universitatibus vel persone favorem at ex quavis causa edi- / -tis seu indultis que omnia hic nominibus quibus supra haberi volumus pro posit / et expressis at si hic specialiter et expresse ac de verbo ad verbum contravientur / queque ex certa sciencia veigentibus necessitate et utilitate publica ac justiciam / eam premissis ipsis nominibus abolemus revocamus et tollimus quo ad hec non obstanti- / -bus ullomodo super quibus omnibus nominibus pretensis ex dicte prefati domini / regis et nostri dicti ducis potestati plenitudine et ex certa sciencia dispensamus. Mandantes nominibus predictis gerentibus nostri dicti ducis in Cathalonia ceterisque / officialibus et subditis dicti domini regis et nostri dicti ducis presentibus et / futuris firmiter et distruere quod predictam omniam et singula firma habeant teneant et / observent et contra non faciant nec aliquem contrafacere vel venire permittant aliqua / racione immo vos et vestros in hiis successores in predictis contra quascumque perso- / -nas manteneant et deffendant. Et nichilominus compestant fortiter quoscumque / volentes seu attemptantes predictis in aliquo resistere seu quomodolibet / contra ire et aliquem seu aliquos in premissorum contrarium non audiant sunt per dicti / dominum regem et nos dictum ducem non audiri promittimus nominibus predictis ut superius / continetur. Et hoc omnia et singula que dicta sunt supra facimus nominibus et / auctoritate predictis patistamur et promittimus per dictum dominum regem et suos et per nos / dictum ducem et nostros heredes et successoris quoscumque vobis dicto scriptor / et vestris successoribus necnon et vobis notario infrascripto tamquam publice / persone pro eis et aliis etc. personis quarum interest et intererit at interere post et / poterat recipienti et potestenti ac etc. legitime stipulanti ad est.

Datum et actum firmatum et juratum in civitate Barchinone per dictum dominum ducem. XX^a die decembris et per dictos regios procuratores XXIII^a die decembris / anno a Nativitate Domini M^o CCC^o octuagesimo.

(Signum) [espai en blanc] Infanti Johannis etc. qui predictam laudamus concedimus / firmamus et iuramus huitque instrumento sigillum nostrum / impendenti apponi jubemus.

(Signum) Berengarii de Relato. (Signum) Petri de Vallo (Signum) Petri Ça/Costa procuratorum predictorum qui hoc nomine procuratoris predicto laudamus firmamus / et juramus.

Testes huius rei sunt firme videlicet et prestationis juramenti dicti domini ducis / Petrus de Planella miles consiliarius et camerlengus domini ducis Bernardus / Buçoti scriptor portionis domini regis et Petrus de Tarrega secretarius / domini ducis. Et firmi ac prestationis juramenti dictorum procuratorum regionum / Guillelmus Ça Noguera miles uxernis armorum domini regis et Laurencius de / Ceponibus scriptor.

(Signum) Guillelmi Oliverii dictorum dominorum regis et ducis secretarii et auctoritate ipse domini / regis notarii publici per totam terram et dominacionem suam qui predictis inter fuit in hec de / mandato ipse domini ducis scribi fecit et clausit cum raso et correcto in lineis

/ VI^a quod festine ipse solverentur peccunie XI^a omnimodam jurisdictionem altam XXXI^a / comittentibus et que iam comiserunt in eisdem etc. in L^o cui LXII^a quantum et / LXIII^a ipsis.

Dominus dux mandavit mihi Guillemo Oliverii in / cuius posse nomine et dicti procuratori / firmi et iuri / Domini dux habuis eam pro visa / Idem -

Document 2

1380, desembre, 24

Barcelona

Carta de gràcia emesa per l'infant Joan amb motiu de la venda de la jurisdicció civil i criminal, mer i mixt imperi dels castells i llocs de Sant Vicenç de Calders, el Vendrell, Santa Oliva, Albinyana, Bonastre, Albornar i la quadra del Tastal.

ACA. Cancelleria, registre 1.700, folis 36 v a 37 v.

Instrumentum paccionale proxime dicte vindicionis. Noverint universi. Quod nos infans Johannes et etc. Et nos Berengarius de Relato / magister rationalis * urie regie * Petrus de Vallo thesaurarius et Petrus Ça Costa / baiulus Cathalonie generalis consilarii dicti domini regis procuratoris ad infra- / -scripta et alia ab ipso domino rege et a dicto domino duce constituti cum carta seu publico / instrumento sigillo magestatis dicti domini regis sigilloque comun dicti domini ducis impendenti / munto dato et acto Barchinone sexta die julii anno presenti et clauso per Bernardum / Machaelis dicti domini regis secretarium cuiusque auctoritate notarius publicum per totam terram et / dominationem suam attendentes nos videlicet nos dicem duces nomine nostro proprio et / nos * dictos * regios procuratores nomine procuratio predicto ex causis urgentibus et necessariis / vendidisse vobis venerabili et religioso fratri Petro de Busquetis abati monasterii / Sancti Cucuphatis Vallensis et vestris successoribus in dicata abbatia et quibus vellitis / perpetuo interveniente perpetue gracie instrumento precio viginti mille solidorum Barchinonem de terno / merum et mixtum imperium et aliam quacumque jurisdictionem altam et baxam civitem et cri- / -minalem et aliam quamlibet cuiuscumque nature et ... existat que dicto domino regi seu nobis / dicto duci pertinebat seu poterant quomodolibet pertinere in castris et locis Santi Vicencii / dez Caulers dez Venrell Sancte Olive dalbinyana de Bonastre et del Bornar situatis / in vicaria Ville franche Penitensis et in terminis ac territoriis dictorum castrorum et / locorum prout de ipsa vendicione plene constat per instrumentum publicum sigillo pendenti / nostri dicti ducis sigillatum confectumque auctoritate subscripti notarii diebus et anno subscriptis. / Attendentes etc. vos dictum abbatem jam ante predictam evipcionem per vos / nunc a vobis factam habere et exercere debatur ut assertis alia iuri vestro et dicte abbacie / in dictis castris et locis omnimodam jurisdictionem civile in circo volumus concedimus / et consentimus expresse nomine et auctoritate predictus vobis dicto abbati cum ita actum fuerit / et conventum seu in pactum deductum in... et actu venditionis predictae inter nos / et vos quod et quodcumque forsam dictus dominus rex seu nos domunus dux vel ipsus / aut nostri heredes vel successores voluerimus seu voluerunt ut predicto gracie instrumento / ac redeverimus sive redeverint vobis vel vestris in hiis successoribus predicta / que nunc vobis vendimus cum memorato supervis instrumento dicta jurisdictione civilis / et cuis extra... siquam vel siquod ante ipsam nunc vobis factam vendicione habeba- / -tis seu debebatis

quomodocumque habere in dictis castris et locis et unoquoque eorum / et inter territorios et pertinencias eorumde sunt et remaneant in possessione et proprietate vobis / et vestris salva periter et illisa et eis possitis semper uti prout ante vendicionem // predictam uti melius poteratis que in hiis que iam alia preter seu ante vestram novam / evipcionem pretattam haberis in dictis castris et locis et eorum terminis et territo- / -riis per ipsam evipcionem vestram seu per aliqua contenta in instrumento vendicionis / de quo supara habetur mencio aut dictam redempcionem qundocumque inde a vobis / vel vestris facendam non debet sint nec volumus nominibus procontentis vobis vel / vestris previndicium generari sed tamen dictus dominus dominus rex et nos dictus dux factam / dictam redemcione a nobis in ipsus domini regis et nostri dicti ducis prestinus iure et / statu cam in proprietate quad in possessione in quibus ante vendicionem predictam erat / seu eramus tam quo ad dictam jurisdiccione quad quo ad omnia alia jura dicti domini regis / et nostri dicti ducis sique habemus vel habere debemus vel habet aut habere / debet aut dicto domino regi vel nobis dicto duci in dictis castris et locis et unoquoque / ipsorum pertinent seu spettant permaneant et permaneamus sit quod propter usum seu / exercicium quem seu quod vos seu vestri fecieritis de dicta jurisdiccione nullum / vobis seu vestris ius atrestat vel detrestat in predictis facta redempcione . Man- / -ldantes nominibus predictis gerentinites nostri dicti primogeniti in Cathalonia et / aliis universis et singulis dicti domini regis et nostri dicti primogeniti officialibus / presentibus et futuris quot concessionem nostram huiusmodi et alia predictam rata gratia et fir- / -ma habeant teneant et observet et faciant ab omnibus observari et contra non fa- / -ciant vel veniant nec aliquem contrafacere vel venire permittan aliqua ratione quodem.

Datum actum ac firmatum in civitate Barchinone per dictum dominum ducem vicesima die / et per dictos regios procuratores XXIII° decembre, anno a Nativitate Domini millesimo / CCC^o LXXX°.

(Signum) [espai en blanc] Infantis Joahnnis etc. Qui predictam laudamus concedi- mus et / firmamus huicque instrumento sigillum nostrum impendenti / apponi jubemus.

(Signum) Berengarii de Relato. (Signum) Petri de Vallo (Signum) Petri Ça / Costa procuratorum qui hec nomine procuratoris predicto concedimus laudamus / et firmamus.

Testes huius rei firme videlicet dicti domini ducis Petrus de Planella // miles consiliarius et camerlengus domini ducis. Bernardus Buçoti scriptor / domini regis et Petrus de Tarraga secretarius domini ducis et sive dictorum / procuratorum regionum Guillemus Ça Noguera nullus uxervis armorum domini regis / et Laurencius de Coponibus scriptor.

Sig+num Guillelmi Oliverii dictorum dominorum regis et ducis secretarii et auctoritate ipsus / domini regis notarii publici per totam terram et dominacionem suam. Qui predictis inter fuit /

et hec de mandato dicti domini ducis scribi fecit et clausit cum raso et correcto in lineis XII° vobis dicto et XVI° infra-

Dominus dux mandavit mihi Guillelmo / Oliverii in / cuius posse ipse et dicti / procuratori / fecit et iuri.

Domino dux habuit eam pro viso.

Idem-

Document 3

1382, febrer, 7

València

Capítols per a la redempció de la jurisdicció civil i criminal, mer i mixt imperi dels castells i llocs de Sant Vicenç de Calders, el Vendrell, Santa Oliva, Albinyana, Bonastre, Albornar i la quadra del Tastal, que el rei Pere III aprova i concedeix en presència d'Arnau Estella, síndic dels llocs.

ACA. Cancelleria, registre 939, folis 35 v a 38 r.

Loci de Bonastre / In Dei nomine. Noverint universi quod nos Petrus Dei gratia rex Aragonem etc. / Attendentes per fidelem nostrum Arnaldum Stela loci de Bonastre nomine / proprio et ut syndicum et procuratorem vestri proborum hominum ac unversi- / -tatum loci eisdem et castrorum seu locorum de Sancta Oliva de Albinyana / et Sancti Martini (sic) dez Calders in vicaria Villefranche Penitensis sisten- / -cium fuisse nobis oblata ac inter nos et dictum Arnaldum quibus supra / nominibus concordata capitula que sequenter.

Capítols oferts al / senyor rey per part dels promens del loch de Bonastre e dels castells de Sancta / Oliva dalbinyana e de Sent Vicens dez Calders situats en la / vegueria de Vilafrancha de Penades e concordats entre lo dit / senyor duna part e Narnau Stela sindich e procurador deles uni- / -versitats dels dits castells e loch en nom deles dites universitats daltre / part sobre la reempço faedora del abat del monastir de Sant Cugat dez Valles del mer e mixt imperi e altres drets venuts / per lo senyor rey o per procuradors ab carta de gracia al dit abat / e monastir en los castells e lochs dessusdits e en los loch / del Venrell e dalbornar e en la quadra appellada Tastal situats / dins la dita vegeria de Vilafrancha.

Primerament se offeren / los dits promens e lo dit sindich en nom lur dar al senyor rey per / reempço del mer i mixt imperi e de tots altres drets dessusdits vint / milia sous Barchinonensis per preu dels quals los dits mer e mixt imperi e altres / drets son estats venuts al dit abat e ultra aço daran al dit senyor / dels quals han ha feta dita al senyor duch en la taula den Pere dez / Caus cinch milia sous e deu milia sous comptants dels quals dran / al senyor rey de present cinchcents florins dor daraogo e lo ro- / -manent pagaran e daran de volentat del senyor rey al senyor duch.

E aquesta oferta fan sots les coninençes e pactes deins / escrits e no en altra manera.

Es assabre quel senyor rey atorch als dits / homens e ales universitats dels dits lochs castells e quadra que reemuda / per lo senyor rey la dita jurisdicció aquella sia exercida daquiavant en nom / del dit senyor rey per un official creat novellament quis anomen batle / en los dits castells lochs e quadra e lo qual haia durant lo dit offici // estar e habitar continuament e fer seu domicili en algun dels dits / lochs e que aquest batle sia creat per lo dit senyor rey o sos succehi- / -dors de tres en tres anys a haia tenir taula axi com altres officials / reynals a que aquest batle sia constituït semblant salari que ha lo pro- / -curador que labat de Sant Cugat hi te per regir la sua jurisdicció.

Item quel dit senyor ne sos succehidors per alguna manera o / necessitat encara que fos xtrema no puxen vendre donar empenyo- / -rar permutar cambiar o en altra manera transformar en altra persona / ecclesiastica o seglar sia que fossen falls o altres persones de qualsevol / condicio e estament fossen los dits castells e lochs e quadra ne la / jurisdicció

daquells axi quela dita jurisdicció sia axi unida a la Corona / royal que per alguna cas per necessari que fos lles que sia nomenat o / no cogitat no puscha esser separada dela dita corona ans tots temps / haia esser unida al comtat de Barchinona e sia del rey darago e comte / de Barchinona e que totes aquelles seguretats obligacions privilegis e li- / bertats que la ciutat de Barchinona ha quel senyor rey ne sos succehi- / -dors no podan res alienar ne disminuir que sia dela bahca de Barchinona / hagen loch en la dita jurisdicció dels dits castells lochs e quadra e / de tots aquells se puxen alegrar los habitants dels dits castells lochs e / quadra presents e esdevenidors.

E entars quel dit senyor rey o sos succe- / -hidors de feyt haguessen procehit e assaiassen de procehir a alguana alie- / -natio dela dita jurisdicció que encontinent ara per la donchs e la donchs per / ara feta primerament notificació al senyor rey del present privilegi apres / que fossen passats dos meses si lo dit senyor era datamar o apres pas- / sament de quatre meses si era della mar si nos volia abstenir de fer la / dita alienació o de renotar aquella dins lo dit temps en cas que feta / fos guanyada e adquirida la dita jurisdicció a la Ciutat de Barchinona.

E los dits castells lochs e quadra sien carrer de la Barchinona. E en cas que la dita ciutat nos volgues rrebr e defendre ques poguessen dar al / primogenit que la donchs sera del rey darago e comte de Barchinona e que aço / se puesque dictar a tot profit dels dits homens e universitats ab totes aquelles // solemnitats obligacions e fermets que posar si poran.

Et ultra aço / en cas que per vos senyor o per vostres succehidors fos fet o assaiat / de fer lo contrari que lavos fos e sia legut als dits homens de / contrastar ab armes e en tota altra manera a qualsevol persona / que als dits castells lochs e quadra vengues per part del dit / senyor o en altra manera per forçar los de obeyr aquell a qui la / dita jurisdicció fos alienada. E daço no poguessen alguna / pena civil ne criminal encorrer ne fossen tenguts obeir mana- / -ment o manaments alguns fets encontrari per forts que fossen.

E aquest privilegi sia dictat com pus largament e mils fer se / puixa aprofit e segurat dels dits homens.

Item quel senyor rey en / ajuda deles messions e dela dita moneda quels dits homens pagaren / a torch a aquells la meytat de qualsevol emoluments e drets que / procehiran e provendran dela dita jurisdicció. E en axi que tots los dits / emoluments e drets sia que per lo dit senyor o per son primogenit e / per son portant veus de Catalunya fos la dita jurisdicció exercida sien / partits mig per mig e dela meytat fos respost als jurats dels dits castells / lochs e quadra o aqui ellis volran e dela altra meytat al senyor / rey o aqui ell manara. E que aço dur per vint anys e no es / molt guardant les grans moneda e messions quels homens dels dits / castells lochs e quadra per aço han apagar e afer. E daço haia / a fer lo dit batle sacrament e homenatge en poder dels dits jurats / e de lurs sindichs ço es que daço que a mans sues pervendra respon- / -dra dela meytat als dits promens e aqui ellis volran.

Item que de qual- / -sevol crim e delictes que sia o sera comes dins les dits lochs castells / e quadra e termens daquells haja lo exercici conexença e punició lo dit / batle axi que per veguer de Vilafranca comissari o altre qual- / -sevulla nom li sia posat no pusca esser conegut dels dits crims / e delictes si donchs lo dit senyor e lo senyor duch o son portant / veus en lo principat de Catalunya no eren personalment en la // un dels dits lochs e castells. En lo qual cas lo senyor rey o seu / promogenit o son portant veus puxen conexer

dels dits crims / e delictes e aquells punir segons que per justícia sera faedor. Entes empero / que del dit batle se puxen aplicar al senyor rey o a son primogenit.

Item que en lo dit do e en totes les messions fetes e faedores per aquesta / rao per los homens dessusdits hagen a pagar e contribuir les / domiciliats en tota la jurisdicció quel abant de Sant Cugat havia / comprada.

Item que en cas que alguns homens de qualsevol condició / ley o estament sien cometessen crims excesses o delictes quals que / quals dins la dita batllia qual batle ab los homens dels dits lochs / e quadra puxen seguir e encalçar aquells cometent a fer proçes / de sometent axí e en aquella forma e manera qui fan e poden fer / los homens de Vilafranca e de Carbos.

Item que per alguna raho / forma o manera que fer dir ne pensar se puxa les homens dels dits / lochs per algunes causes o plets principals civils o criminals no / sien trets dels dits lochs ans se haja aquí de conixer de totes las dits / causes plets o questions.

Item que daquiavant en per tots temps los dits / lochs sien batllia per la manera d'essus declarada e que no puxen esser / tornats ala vegueria de Vilafrancha ne a altra qualsevol vegueria.

Item que placia al dit senyor remetre totes penes civils i criminals / en alguna manera comeses tro al jorn de vuy per los homens dels / dits lochs castells e quadra. En aço empero no sien entesos los / crims exceptats. Ço es que no sien traydors bares heretges sodo- / -mites trencadors de camins falsadors de moneda e que no hagen comes / crim de lesa magestat ne sien fugits deles armades reyalis e que / no sien inculpatos dela mort den Bernat de Pallars quondam sot veguer de Barchinona.

Item que dels presents Capitols e de cascun daquelles sien fetes e liurades als / dits homens si leu volum cartes publicques * si les ne volran * com mils se puxen dic- / -tar a lur profit.

Tenore presentis publici instrumenti visis et ad plenum // intellectis capitulis preinsertis eadem capitula et omnia et singula / in et eorum quolibet contenta iuxta sin plenbrem seriem laudamus / concedimus et firmamus. Et in nostra bona fide regie promit- / -timus vobis dictis probis hominibus ac universitatibus et dicto sindico et / procuratori vestro ac etiam nostro secretario et notario infrascripto / tamquam publice persone hec a nobis stipulanti nomine omnium quorum interfuit / vel possit ac poterit interesse necnon juramus per Dominum Deum et eius Sancta Quatuor / Evangelia nostris manibus tacta quod capitula ipsa et omnia in eis et / unoquoque ipsorum contenta quatenus. Nos tanquam tenebimus servabimus / et complebimus cum effectum tenerique servari et compleri faciendus iuxta / sui continenciam et tenorem et contra ea non veniemus iure aliquo sive / causa ceterum ergo dictum Arnaldus Stela vestri dicti domini regis subcitus humilis / syndicus et procurator ad hec et alia ut assero constitutus a dictis probis hominibus / et universitatibus castrorum seu locorum predictorum de Bonastre de Sancta Oliva de / Albinyana et Sancto Martini (sic) dez Calders referens nobis dicto comino regi / grates humillimas quantas possum quia dictorum capitulorum concordie / nobis condescendere libuit et eorum concessioni de solita clemencia locum / dare gratis et ex certa sciencia capitula ipsa et mnia in eis contenta laudo / concedo et firmo nominibus iuris supra. Et promitto nobis dicto domino regi et / dicto notario infrascripto ut supra stipulanti ac etiam iure sponte per Dominum / Deum et eius

Sancta Quatuor Evangelia meis manibus tacta in animam / meam et meorum principalium predictorum quod ea omnia quatenus dictos principales / meos et me tanquint tenebimus servabimus et complebimus idem prin- / -cipales mei et ego iuxta ipsorum capitulorum pleniorum seriem et contra / illa non faciemus vel veniemus iure aliquo siva causa sub bonorum dictorum / universitatum et singularium ipsorum et morum propriorum omnium ypotheca quod / est.

Actum Valencie septima die ffebroarii anno a Nativitate Domini millesimo / CCC^a octuagesimo secundo. Regnique nostri dicti regis quadragesimo VII». Narcisus promotor.

(Signum) [espai en blanc] Petri Dei gratia regis Aragonem et etc. qui hec laudamus // concedimus firmamus et juramus huisque instrumento publico sigillum / nostrum apponi jussimus in pendenti. Rex Petrus.

(Signum) mei Arnaldi Stela predicti. Qui hec nominibus supra / dicti laudo firmo et juro.

Testes sunt qui presentes ad promissa fuerunt nobilis Hugo de Scam- / -pare et Raymundus de Vilanova camerlengi et Manuel dentença / promotor consiliarii dicti domini regis.

Fuit clausum per Bartholomeum Sirvent secretarium domini regis.

Dominus rex mandavit mini Bartholomeo / Sirvent in cuius posse ipsi / et dictus Arnaldus Stela firmi / et iure.

Document 4

1382, febrer, 7

València

Confirmació dels capítols atorgats per Pere III als jurats i homes dels llocs. Comunica que els va vendre per vint mil sous a l'abat de Sant Cugat i que la redempció ha estat pactada entre ell i el representant dels llocs, que són incorporats a la Corona i jura respectar els privilegis i fer-los respectar a l'infant Joan.

ACA. Cancelleria, registre 939, folis 76 v a 82 r.

Document 5

1382, febrer, 7

València

Comunicació del rei Pere III als jurats i homes dels llocs fent rebuda de trenta-cinc mil sous de Barcelona per la redempció de la jurisdicció. Fa esment de la signatura dels capítols i comunica que perdona als jurats i homes dels llocs de totes les penes civils i criminals.

ACA. Cancelleria, registre 939, folis 82 r a 83 r.

Document 6

1382, febrer, 7

València

Comunicació de Pere III als jurats i homes dels llocs informant de la redempció i la incorporació a la corona. A més, institueix i ordena que els llocs puguin formar una batllia separada, regida per un batlle.

ACA. Cancelleria, registre 939, folis 83 r a 84 v.

Loci de Bonastre / Nos Petrius Dei gratia rex Aragonem etc. Quam in actu concessionis / quam vos fideles nostris juratis et probi homines ac universitates loci de Bonastre et castrorum de Sancta Oliva dalbinyana et de Sancto / Vicencio dez Cauler in vocaria Ville franche Penitensis sistencium / novis noviter de triginta quinque mille solidos Barchononem quos / solvistis de bonis vestris propriis tam pro luendo seu redimendo / ab abbate Sancti Cucuphatis Vallensis et ad nostra coronam / regiam reducendo merum et mixtum imperium et iurisdic- / -cionem ac omnia alia iura que nos habemus et habere de- // -bemus in dictis loci et castris et eorum terminis queque procurateres / nostri nuper dicto abbati vendiderant instrumento graciae mediante / precio viginti mille solidos quad etiam pro nostris et nostri carissimi pri- / -mogeniti necessitatibus supportandis fuit actum et con- / -ventum ac in pactum expresse deductum inter cetera quod pre- / -sens vobis privilegium faceremus ut in capitulis inde factis / et firmatis inter nos et vos seu syndicum et procuratorem vestrum / die presenti in posse fidelis secretarii nostri Bartholomei Sir- / -vent plenius continetur id circo. Tenere presentis ex certa / scientia ac deliberate et consulte per nos et omnes heredes et / successores nostros statuimos et perpetuo ordinamus vobis que dictis / juratis et probis hominibus ac universitatibus concedimus quod loca / et castra predicta et loca etiam dez Venrell et dalbornar et / quadra vocata Tastal cum eorum pertinentiis terminis / et territoriis que antea solebant esse ut predicatur de vicaria / dicte Ville franche Penitensis sint ammodo imperpetuum baiu- / -lia per se ab ipsa vicaria separata penitus et distincta. Quam / nos eandem baiuliam a dicta vicaria presentis serie dividimus / eximimus at totaliter separamus ac divisam et separatam esse / volumus perpetuo et exemptam statuentes etiam et providentes / quod in baiulia ipsa de triennio in trienium ponatur et / constituatur per nos et successores nostros reges Aragonem et / comites Barchinonum unus officialis qui vocatur baiulus / dictorum locorum et castrorum quique durante eius regimine / in uno ex dictis locis seu castris et non alibi demoretur / et morari habeat ac suum continuum facere in cola- / -tum. Et habeat idem baiulus plenarie et complete cogni- // -cionem et punicionem quorumcumque criminum et delictorum que comit- / -tentur intus dicta loca et castra et in terminis et territoriis eorundem / et alia totum exercicium iurisdicciois ac meri et mixti imperi / predictorum ipsisque iurisdiccione ac mero et mixto imperio utator / et uti posset plenarie et potenter sit quod vicario Ville franche / Penitensis seu quivis alius officialis commissarius aut alius / quovis nomine nuncupetur nisi solum dicto baiulus utator / nec uti possit de cetero predictis mero et mixto imperio ac juris- / -diccione nec alia de illis se intromittere ullomodo excepto / quod nobis seu nostro carissimo primogenito gubernatoreque nostro / generali aut eius vicegerentes in principatu Cathaloniae existen- / -tibus personaliter in uno ex dictis locis et castris. Nos seu ille / ex eis qui ibidem presens esset possimus et possit cognoscere de / eisdem criminibus et delictis illaque punire et alia uti dictis mero / et mixto imperio et iurisdiccione pro ut per iusticiam fuerent facien- / -dum intellecto tamen quod a dicto baiulo et eius sentenciis / processibus et aliis enantamencis ad nos seu dictum nostrum primogeni- / -tum possit libere appellari predictus autem baiulus teneatur / tenere tabulam sicut alii officiales regii principa- / -tus Cathaloniae

ipsam tenent habeat que et recipiat idem baiulus / anno quolibet simile salarium illi quod procurator quem dictus / abbas tenet ibidem pro exercendo iurisdictionem suam / solitus est recipere et habere preterea concedimus vobis ex pacto quid / pro quibusvis factis seu actibus civilibus vel criminalibus non pos- / -sitis vos nec vestri successores extra dictam baiuliam trahi / nec cogi ad litigandum vel aliquod subeundum iudicium ullo / modo. Mandamus itaque per eandem dicto nostro primogenito et in // regnis et terris nostris generali gubernatori sub paterne benedic- / -tionis obtentu necnon et eius vicegerentibus vicariis baiu- / -lis ceterisque univervis et singulis officialibus et comissariis / nostris et eorum loca tenentibus presentibus et futuris sub pena mille / morabatinus auri de bonis cuiuslibet contrafacientis quociens / contra factum fuerit habendorum et etiam nostre gracie et mercedis / quatenus concessionem et privilegium nostra huiusmodi et omnia / alia et singula supradicta rata grata et firma semper habeant / et observent et faciant ab omnibus inviolabiliter observari et non / contraveniant seu aliquem contravenire permittant aliqua / ronem. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram fieri / et sigillo magestatis nostre independenti iussimus comuni.

Datum Valentie septima die Ffebroarii anno a Nativitate Domini / M^o CCC LXXX° secundo. Regnique nostri XL° septimo. Narcisus Promotor.

(Signum) [espai en blanc] Petri Dei gratia regis Aragonem etc. Rex possit.

Testes sunt

[Primera columna]: Infans Martinus comes de Exerita / et de Luna ac dominus civitatus Sugurbii / domini regis filius.

[Columna 2]: Fferdinandus Oscensis Episcopus. Nobilis Hugo de Sancta Pace camerlengus.

[Columna 3]: Arnaldus / Dorcham et / Huguetus de / Angularia / maiordomi / milites consilarii.

Fuit clausum per Bartholomeum Sirvent secretarium dicti domini regis.

Dominus rex mandavit mihi / Bartholomeo Sirvent / vidis eam dominus rex / Idem.

Document 7

1382, febrer, 20

València

Comunicació de Pere III a Arnau Estella de Bonastre, nomenant-lo batlle dels llocs, amb capacitat per exercir en nom del rei la jurisdicció. Li ordena que exerceixi amb legalitat el seu càrrec i li doni comptes per escrit, amb un salari similar al que rebia el representant de l'abat. Ho comunica també als jurats, homes i universitats dels llocs i al veguer de Vilafranca. El batlle tindrà, a més, taula per portar els comptes de la jurisdicció i seguirà les directrius de la Cúria de Catalunya.

ACA. Cancelleria, registre 976, folis 107 r a 107 v.

Document 8

1382, febrer, 20

València

Comunicació de Pere III a Pere Estella, veí de Bonastre, nomenant-lo escrivà i notari de la nova batllia a perpetuïtat amb el mateix salari que els escrivans de la Cúria de la vegueria de Vilafranca, i pagant un cens d'un morabetí d'or a pagar el dia de Nadal.

ACA. Cancelleria, registre 976, folis 108 r a 109 v.

Document 9

1382, febrer, 7

València

Comunicació de Pere III a Arnau Estella, síndic i procurador dels llocs, que donà, en nom dels llocs, cinc-cents florins d'or a compte dels trenta-cinc mil sous en què es va valorar la redempció, restant per tant a pagar quinze mil sous. Amb aquest document es fa àpoca de la quantitat indicada.

ACA. Cancelleria, registre 1.367, folis 125 r a 125 v.

Document 10

1382, abril, 2

Tarragona

Llicència de l'infant Joan atorgada a favor d'Arnau Estella, batlle dels llocs, per portar ell i el seu escamot armes per defensar i exercir la jurisdicció en nom del rei i instituint una pena de cent morabetins (o florins) d'or a tot aquell que vagi armat sense autorització.

ACA. Cancelleria, registre 1.703, foli 141 r.

Document 11

1382, maig, 19

València

Comunicació de l'infant Joan a l'abat del monestir de Sant Cugat per la qual confirma la venda efectuada a carta de gràcia per la qual cosa els llocs han estat redimits mercès a la signatura d'uns capitols. Indica, a més, que la jurisdicció torna a la corona i s'anul·len tots els drets i privilegis que l'abat tenia als llocs.

ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 124 r a 125 r.

Document 12

1382, maig, 22

València

Comunicació de l'infant Joan al veguer de Vilafranca i els seus oficials informant que els llocs han estat redimits de la jurisdicció de l'abat de Sant Cugat, per tant ordena al veguer que no permeti a l'abat ni a cap altre en nom seu que pugui exercir la jurisdicció.

ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 125 v a 126 r.

Document 13

1382, maig, 22

València

Comunicació de l'infant Joan a l'abat de Sant Cugat recordant que la jurisdicció dels llocs ha tornat a la corona, per tant ha indicat als habitants dels llocs que no obeeixin a l'abat.

ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 126 r i 126 v.

Document 14

1382, maig, 28

València

Comunicació de l'infant Joan al conseller i promotor de negocis de la Cort, Guillem Sa Noguera, perquè redacti una carta, que ha demanat l'abat de Sant Cugat, que confirmi la redempció de la jurisdicció dels llocs, és a dir, que desfaci l'instrument pel qual es venia la jurisdicció a l'abat, i que l'infant torni els diners de la venda.

ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 126 v a 127 r.

Document 15

1382, maig, 30

València

Comunicació de l'infant Joan als homes i universitats dels llocs, concedint-los llicència i plena facultat, a perpetuïtat, als seus síndics per emetre i vendre censals morts i fer altres negocis necessaris per redimir la jurisdicció.

ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 127 r a 127 v.

Document 16

1382, maig, 30

València

Comunicació de l'infant Joan al porter Gaston de Berà informant de la redempció dels llocs. Que ha arribat a ell la notícia que l'abat i els seus procuradors s'han apoderat d'alguns serveis que pertanyen al rei, fet aquest molt greu. Per tant, li ordena que vagi personalment als llocs i enderroqui totes les forques, costells, pertxes i altres senyals de

jurisdicció que trobi i que de part seva mani als habitants que obeeixin a Arnau Estella, batlle del rei, sota pena de mil morabetins d'or.

ACA. Cancelleria, registre 1.703, folis 127 v a 128 r.

Document 17

1405, agost, 2

Barcelona

Donació de Martí l'Humà a l'abat del monestir de Sant Cugat del Vallès de la jurisdicció civil i criminal, mer i mixt imperi, dels castells de Sant Vicenç de Calders i del Vendrell, en agraïment pel trasllat de les relíquies de Sant Sever a la Seu de Barcelona.

ACA. Cancelleria, registre 2.202, folis 186 v a 187 r.

(*) A causa del volum de documentació utilitzada s'ha optat per presentar la transcripció dels documents més importants i publicar només la ressenya dels altres.